

Tone Zorn

ODMEV ZIMMERWALDSKE KONFERENCE V AVSTRO-OGRSKI

V mednarodnem delavskem gibanju gre tako imenovanemu zimmerwaldskemu srečanju v letih prve svetovne vojne (v Švici med 5. in 8. septembrom 1915) posebno mesto, saj so se na tej konferenci srečali socialisti obeh v prvi svetovni vojni sprtih strani z namenom, da se posvetujejo o metodah in skupnih ciljih boja za mir. S stališča prihodnjega razvoja delavskega gibanja izstopa ne le na konferenci, ampak tudi ob pripravah nanjo odločilna vloga V. I. Lenina do takratnih in prihodnjih nalog mednarodnega delavskega gibanja; predvsem pa je dala konferenca pobudo in simbol delu delavskega gibanja, iz katerega je zrasla v prihodnjih letih tretja internacionala. Od nekdanjih članov druge internacionale so se konference udeležili zastopniki delavskih organizacij iz Nemčije, Francije, Italije, Letonije, Rusije, Švedske, Nizozemske, Poljske, Romunije, Bolgarije, udeleževali pa so se je tudi posamezni Švicarji, medtem ko Britancem njihova vlada ni omogočila udeležbe. V celoti so se že v začetku konference izoblikovale tri skupine, od katerih je omeniti enotno in solidarno levo krilo z Leninom na čelu (od tod tudi poimenovanje te skupine s zimmerwaldsko levico) in desno krilo, ki se je zavzemalo za pacifistična gesla ter nasprotovalo razcepu s centristi in desnimi socialisti. Čeprav v Zimmerwaldu niso do kraja prodrli stališča V. I. Lenina in levega krila udeležencev, vendar pomeni konferenca prvi korak, potreben za vzpostavitev mednarodnih in mednarodne socialistične akcije, pa tudi pobudo za protivojno gibanje v različnih deželah. Kompromisna resolucija, sprejeta na konferenci, je označevala vojno za imperialistično, zavrnila državljanski mir in zahtevala boj proti meščanskim vladam v cilju, da se izsili mir z geslom »Mir brez aneksij in vojne odškodnine«. O samoodločbi narodov je bilo rečeno, da mora ta postati neomajna osnova nacionalnih odnosov, med svoje obveze pa je konferenca sprejela nalogo, da prebudi revolucionarni duh v množicah mednarodnega proletariata in ga strne v boj proti bratomorni vojni in kapitalistični družbi. V prihodnjih mesecih se je zimmerwaldsko gibanje razraščalo v širino med socialističnimi in delavskimi organizacijami, nezadovoljnimi s takratno socialno patriotsko politiko strankinih vodstev. Razširjanje vojne v letu konference (tako vstop Italije in Bolgarije v vojno) z vsemi spremljevalnimi pojavi je imelo za posledico ugodno rast širjenja stališč, sprejetih v Zimmerwaldu. Cenzura v Rusiji, Nemčiji, Franciji, in kot bomo videli tudi v Avstro-Ogrski, je sicer onemogočala javno in legalno širjenje tega manifesta, vendar to ni oviralo njegovega ilegalnega širjenja in prihodnjega vpliva na delavsko

gibanje. (Pri nas je o zimmerwaldski konferenci pisal Marjan Britovšek v Prispevkih za zgodovino delavskega gibanja VII, Ljubljana 1967 in ponovno v knjigi Revolucijarni idejni preobrat med prvo svetovno vojno, Ljubljana 1959; tudi gornja opozorila so povzeta po teh dveh delih.)

Sama zimmerwaldska konferenca, skupaj s sprejetim manifestom (resolucijo) je seveda imela negativen odmev tudi v takratni Avstro-Ogrski. Kopija okrožnice (podajamo jo v slovenskem prevodu) kranjskim okrajnim glavarjem z dne 2. novembra 1915, pripravljena na podlagi sporočila zadevnih vojaških oblasti (cenzure), dovolj zgovorno priča o tem. Okrožnica ne opozarja le na nasprotovanje avstrijskih oblasti do poziva k miru brez aneksij in odškodnine, ampak tudi kaže, v kakršni obliki so prišle v državo vesti o konferenci. Tako so npr. med udeleženci konference naštetih tudi avstrijski delegati. Na odmev manifesta nedvomno priča opozorilo vojaške cenzure o neposrednih pripravah na revolucijo v Rusiji in vstajo na območju Avstro-Ogrske, med železničarji. Predvsem je okrožnica prepovedala širjenje manifesta (in s tem idej) zimmerwaldske konference.

Tekst okrožnice:

C. k. deželni prezidij za Kranjsko
Št. 8904/Mob.

Ljubljana, 2. novembra

Mednarodna socialistična mirovna propaganda

»Zelo zaupno«

»Zelo nujno«

V sem gospodom predstojnikom c. k. okrajnih glavarstev na Kranjskem in gospodu c. k. vladnemu svetniku v Ljubljani.

Po sporočilu c. k. vojaškega nadzorovalnega urada z dne 25. oktobra 1915 št. 46.340 je bila po zaupnih informacijah v začetku septembra v bližini Berna mednarodna socialistična konferenca, z nalogo, da ščuva proletariat proti vojni in k obnovi razrednega boja. Konferenca, na kateri so bili poleg držav sovražne in nevtralne tujine zastopani tudi Avstrija, Nemčija in Poljaki, je sprejela po hujskaških govorih nemškega in francoskega zastopnika proti imperializmu centralnih sil in proti nadaljevanju vojne manifest in oklic na »socialistično mladino vseh dežel«, v katerem se odprto agitira proti vladam bojujočih se držav, proti aneksionističnim prizadevanjem, proti gospodarski priključitvi območja premaganih držav ter za obnovo Belgije v starih mejah.

Znak za splošno vstajo naj bi dala za november tega leta načrtovana ruska revolucija. Manifest in oklic sta natisnjena v švicarskih socialističnih listih in naj bi se ju skrivoma na veliko širilo po monarhiji in nemški državi.

Navzoči zastopniki avstro-ogrske socialne demokracije so menda obljubili vstajo železničarjev v monarhiji.

Čprav bi mogla izpeljava celega projekta pod zdajšnjimi razmerami nalleti na težave, bi vendarle širjenje letakov skrivalo veliko nevarnost ter imelo nedogledne posledice glede na možnosti (v izvorniku: »na področju možnosti« — op. T. Z.).

Zato seznanjamo Vaše blagorodje, visokorodje z naročilom, da tej zadevi posveti posebno pozornost in da nastopi z vso odločnostjo proti širjenju letakov.

Morebitna opažanja morate nemudoma sporočiti deželnemu predsedstvu.

C. K. deželni predsednik:

(Kopijo okrožnice hrani arhiv Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani.)